

1344**ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW**

z dnia 22 września 2009 r.

w sprawie wprowadzenia wieloletniego „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonella* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)”

Na podstawie art. 57 ust. 7 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342) zarządza się, co następuje:

§ 1. Wprowadza się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wieloletni „Krajowy program zwalczania niektórych serotypów *Salmonella* w stadach niosek

gatunku kura (*Gallus gallus*)”, który będzie realizowany w latach 2009—2010, stanowiący załącznik do rozporządzenia.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *D. Tusk*

Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów
z dnia 22 września 2009 r. (poz. 1344)

**WIELOLETNI „KRAJOWY PROGRAM ZWALCZANIA NIEKTÓRYCH SEROTYPÓW SALMONELLA
W STADACH NIOSEK GATUNKU KURA (*GALLUS GALLUS*)”****1. Zasady ogólne****1.1. Cel wieloletniego „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonella* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)”**

Zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie zwalczania salmonelli i innych określonych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych przenoszonych przez żywność (Dz. Urz. WE L 325 z 12.12.2003, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 41, str. 328, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 2160/2003”, zadaniem narodowego programu zwalczania choroby odzwierzęcej i odzwierzęcego czynnika chorobotwórczego jest osiągnięcie odpowiedniego celu wspólnotowego ograniczenia rozprzestrzeniania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych wymienionych w kolumnie 1 w populacjach zwierząt wymienionych w kolumnie 2 załącznika I do rozporządzenia nr 2160/2003.

Cel wspólnotowy został określony w art. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1168/2006 z dnia 31 lipca 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do celu wspólnotowego ograniczenia częstości występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach kur niosek gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1003/2005 (Dz. Urz. UE L 211 z 01.08.2006, str. 4), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1168/2006”.

Rozporządzenie nr 1168/2006 wyznaczyło cel wspólnotowy w odniesieniu do następujących serotypów pałeczek *Salmonella*:

- 1) *Salmonella* Enteritidis;
- 2) *Salmonella* Typhimurium.

Cel wspólnotowy zostanie osiągnięty w odniesieniu do stad niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) w przypadku, gdy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej roczna minimalna wartość procentowa ograniczenia liczby stad dorosłych kur niosek z wynikiem dodatnim będzie zmniejszona o wartość procentową, określoną w art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 1168/2006, lub gdy odsetek stad z wynikiem dodatnim zostanie zredukowany do 2 % lub poniżej tej wartości. Pierwszy etap celu wspólnotowego, czyli ograniczenie liczby dorosłych stad kur niosek co najmniej o 40 %, powinien być osiągnięty w 2008 r., natomiast cel wspólnotowy powinien zostać osiągnięty do końca 2010 r.

Dodatkowo jaja nie mogą być przeznaczane do celów bezpośredniego spożycia przez ludzi (jako jaja konsumpcyjne), jeżeli nie pochodzą ze stada, o którym mowa w części D ust. 1 załącznika II do rozporządzenia nr 2160/2003.

Program nie dotyczy produkcji jaj konsumpcyjnych, o której mowa w art. 1 ust. 3 rozporządzenia nr 2160/2003, czyli produkcji:

- 1) na użytek własny;
- 2) w celu sprzedaży bezpośredniej.

Program zwalczania niektórych serotypów *Salmonella* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) był realizowany w 2008 r. na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 marca 2008 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2008 r. (Dz. U. Nr 64, poz. 398). Wprowadzenie w życie wieloletniego „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonella* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)”, zwanego dalej „programem”, ma na celu zapewnienie ciągłości zwalczania niektórych serotypów *Salmonella* w stadach niosek na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

1.2. Obszar geograficzny, na którym będzie realizowany program

Program wprowadza się do realizacji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2009—2010.

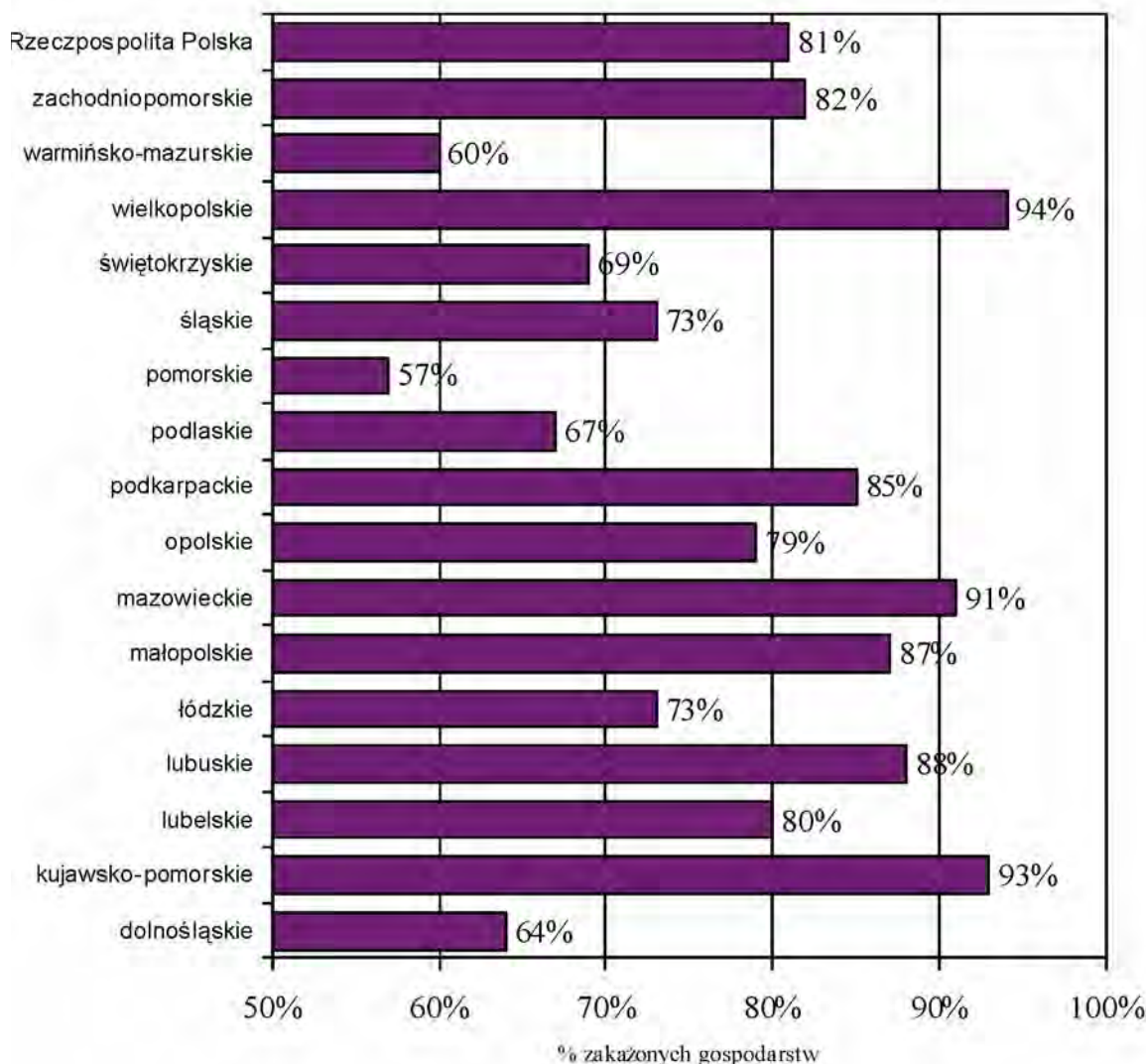
Program podlega obowiązkowemu stosowaniu przez podmioty utrzymujące nioski gatunku kura (*Gallus gallus*), z wyłączeniem podmiotów prowadzących

jedynie produkcję, o której mowa w art. 1 ust. 3 rozporządzenia nr 2160/2003.

1.3. Występowanie serotypów *Salmonella* na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

W okresie od dnia 1 października 2004 r. do dnia 30 września 2005 r. przeprowadzono na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej badania podstawowe dotyczące występowania pałeczek *Salmonella* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*), zgodnie z decyzją Komisji 2004/665/WE z dnia 22 września 2004 r. dotyczącą badań podstawowych nad występowaniem bakterii *Salmonella* w stadach niosek gatunku *Gallus gallus* (Dz. Urz. UE L 303 z 30.09.2004, str. 30). Do badania pobrano próbki w 440 stadach kur niosek utrzymywanych w 355 fermach. Na podstawie wyników tych badań przeprowadzonych we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej określono, zgodnie z art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 1168/2006, minimalny poziom redukcji liczby stad z wynikiem dodatnim o 40 % w pierwszym roku realizacji programu.

Tab. 1. Odsetek występowania zakażeń pałeczkami *Salmonella* w poszczególnych województwach (według sprawozdania z badań podstawowych u kur niosek w kierunku występowania pałeczek *Salmonella* opracowanego przez Państwowy Instytut Weterynaryjny — Państwowy Instytut Badawczy w Puławach)

Wyższy odsetek zakażeń odnotowano w gospodarstwach o dużej obsadzie niosek, co przedstawia poniższa tabela.

Tab. 2. Odsetek zakażeń w gospodarstwach o dużej obsadzie niosek

Obsada niosek w gospodarstwie	Liczba gospodarstw		% zakażonych gospodarstw
	poddanych badaniu	zakażonych	
1000–2999	65	38	58 %
3000–4999	43	32	74 %
5000–9999	65	49	75 %
10 000–29 999	129	115	89 %
powyżej 30 000	138	121	88 %
Suma:	440	355	81 %

Częstość występowania bakterii *Salmonella* w stadach kur niosek jaj konsumpcyjnych w Rzeczypospolitej Polskiej zależy również od sposobu chowu.

Pateczki *Salmonella* wykryto w 1 565 badanych próbkach, co stanowi 51 % przebadanych próbek. Próbkę kurzu były częściej zakażone niż próbki kału oraz próby pobrane z okładzin na obuwie, co wskazuje na skażenie środowiska i obiektów budowlanych, w których przebywa drób. Wysoki odsetek ferm zakażonych uzasadnia wdrożenie programu.

U ludzi do zakażeń pateczkami *Salmonella* najczęściej dochodzi w wyniku spożywania skażonej żywności, głównie produktów drobiowych: mięsa i jaj. Zgodnie z danymi zawartymi w meldunkach o zachorowaniach na choroby zakaźne i zatruciach w Polsce opracowywanych przez Zakład Epidemiologii Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego Państwowego Za-

kładu Higieny w Warszawie w 2006 r. zanotowano 13 214 przypadków zatruc pokarmowych wywołanych przez pateczki *Salmonella*, natomiast w 2007 r. — 11 565 przypadków.

1.4. Struktura i organizacja organów Inspekcji Weterynaryjnej

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej właściwą władzą wykonawczą w zakresie realizacji programów, o których mowa w art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 2160/2003, są organy Inspekcji Weterynaryjnej. Organami Inspekcji Weterynaryjnej są:

- 1) Główny Lekarz Weterynarii;
- 2) wojewódzki lekarz weterynarii;
- 3) powiatowy lekarz weterynarii;
- 4) graniczny lekarz weterynarii.

Rys. 1. Schemat organizacji Inspekcji Weterynaryjnej w Rzeczypospolitej Polskiej

Struktura oraz kompetencje organów Inspekcji Weterynaryjnej zostały określone w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2007 r. Nr 121, poz. 842, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 23 ust. 3 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej badania laboratoryjne są wykonywane przez:

- 1) zakłady higieny weterynaryjnej wchodzące w skład wojewódzkich inspektoratów weterynarii, które są regionalnymi laboratoriami weterynaryjnymi w rozumieniu przepisów Unii Europejskiej;
- 2) laboratoria weterynaryjne wchodzące w skład innych niż wymienione w pkt 1 jednostek organizacyjnych Inspekcji;
- 3) krajowe laboratoria referencyjne w rozumieniu przepisów Unii Europejskiej.

Dodatkowo, zgodnie z art. 23 ust. 4 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, w uzasadnionych przypadkach badania laboratoryjne mogą przeprowadzać inne niż wyżej wymienione zatwierdzone laboratoria.

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej istnieje 16 zakładów higieny weterynaryjnej oraz 16 pracowni terenowych. Ich status zależy od wewnętrznych przepisów regulujących funkcjonowanie poszczególnych wojewódzkich inspektoratów weterynarii.

Zadania laboratoriów referencyjnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wykonują:

- 1) Państwowy Instytut Weterynaryjny — Państwowy Instytut Badawczy w Puławach;
- 2) Krajowe Laboratorium Pasz należące do struktur organizacyjnych Instytutu Zootechniki — Państwowego Instytutu Badawczego w Balicach k. Krakowa;
- 3) Instytut Ochrony Roślin Laboratorium Zakładu Badania Pozostałości Środków Ochrony Roślin.

Nadzór nad działalnością Inspekcji Weterynaryjnej oraz laboratoriów referencyjnych sprawuje Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który jest naczelnym organem administracji rządowej właściwym w dziedzinie weterynarii. Kompetencje ministra właściwego do spraw rolnictwa w tym zakresie wynikają z art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437, z późn. zm.).

1.5. Zatwierdzone laboratoria, w których dokonuje się analizy próbek pobranych w ramach programu

Laboratoriami zatwierdzonymi, w których przeprowadza się badania próbek pobranych w ramach programu, są:

- 1) dla województwa dolnośląskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej we Wrocławiu;
- 2) dla województwa kujawsko-pomorskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Bydgoszczy oraz Oddział Terenowy w Toruniu;

3) dla województwa lubelskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Lublinie;

4) dla województwa podlaskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Białymstoku;

5) dla województwa lubuskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Gorzowie Wielkopolskim;

6) dla województwa łódzkiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Łodzi;

7) dla województwa małopolskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Krakowie;

8) dla województwa mazowieckiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Warszawie;

9) dla województwa opolskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Opolu;

10) dla województwa podkarpackiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Krośnie;

11) dla województwa pomorskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Gdańsku;

12) dla województwa warmińsko-mazurskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Olsztynie;

13) dla województwa śląskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Katowicach;

14) dla województwa świętokrzyskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Kielcach;

15) dla województwa wielkopolskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Poznaniu;

16) dla województwa zachodniopomorskiego: Zakład Higieny Weterynaryjnej w Szczecinie oraz Oddział ZHW w Koszalinie.

W uzasadnionych przypadkach próbki pobrane w ramach programu mogą być przesłane do zakładu higieny weterynaryjnej znajdującego się w innym województwie. W takiej sytuacji powiatowy lekarz weterynarii powiadamia wojewódzkiego lekarza weterynarii o zamiarze przesłania próbek do zakładu higieny weterynaryjnej położonego w innym województwie. Wojewódzki lekarz weterynarii właściwy dla powiatu, w którym zostały pobrane próbki, powiadamia wojewódzkiego lekarza weterynarii właściwego ze względu na położenie zakładu higieny weterynaryjnej o zamiarze przesłania próbek.

Próbki pobrane z inicjatywy hodowcy mogą zostać przesłane do laboratoriów innych niż wyżej wymienione, które:

- 1) są akredytowane w kierunku metody badawczej opisanej w załączniku D do normy ISO 6579:2002;
- 2) zostały zatwierdzone przez Głównego Lekarza Weterynarii oraz
- 3) regularnie uczestniczą w badaniach biegłości organizowanych przez krajowe laboratorium referencyjne ds. salmonellozy (w zakresie chorób odzwierzęcych).

Powyższe laboratoria po uzyskaniu dodatniego wyniku badań próbek pobranych z inicjatywy hodowcy lub uzyskaniu efektu hamującego wzrost bakterii niezwłocznie informują o tym fakcie właściwego miejscowo powiatowego lekarza weterynarii.

Laboratorium przeprowadza na każdej z pobranych próbek badanie efektu hamującego wzrost bakterii. W przypadku wykrycia serotypu pałeczek *Salmonella* innego niż objęty programem w miarę możliwości określa się serotyp i podaje jego nazwę. Z wykonanych badań laboratoryjnych sporządza się sprawozdanie. W sprawozdaniu umieszcza się jedno z podanych niżej określeń:

- 1) w próbkach ... (podać rodzaj badanego materiału) pochodzących ze stada ... (podać numer lub oznaczenie stada oraz weterynaryjny numer identyfikacyjny gospodarstwa) nie wykryto pałeczek *Salmonella*;
- 2) w próbkach ... (podać rodzaj badanego materiału) pochodzących ze stada ... (podać numer lub oznaczenie stada oraz weterynaryjny numer identyfikacyjny gospodarstwa) wykryto *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium;
- 3) w próbkach ... (podać rodzaj badanego materiału) pochodzących ze stada ... (podać numer lub oznaczenie stada oraz weterynaryjny numer identyfikacyjny gospodarstwa) nie wykryto *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium. Stwierdzono obecność *Salmonella* ... (podać nazwę, jeżeli określono serotyp);
- 4) w próbkach ... (podać rodzaj badanego materiału) pochodzących ze stada ... (podać numer lub oznaczenie stada oraz weterynaryjny numer identyfikacyjny gospodarstwa) nie wykryto pałeczek *Salmonella*, natomiast wykryto efekt hamujący wzrost bakterii.

Krajowym laboratorium referencyjnym ds. salmonellozy (w zakresie chorób odzwierzęcych), zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 czerwca 2008 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych właściwych dla poszczególnych rodzajów i kierunków badań (Dz. U. Nr 118, poz. 757), jest Laboratorium Zakładu Mikrobiologii Państwowego Instytutu Weterynaryjnego — Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach.

1.6. Metody stosowane do wykrywania serotypów *Salmonella* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)

Metody stosowane do wykrywania serotypów *Salmonella* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) są określone w pkt 3.2—3.4 załącznika do rozporządzenia nr 1168/2006.

Do wykrywania serotypów objętych programem jest stosowana metoda zalecana przez Wspólnotowe Laboratorium Referencyjne w Bilthoven w Holandii. Metoda ta została opisana w załączniku D do normy PN-EN ISO 6579:2003+A1:2007 Mikrobiologia żywności i pasz — Horyzontalna metoda wykrywania *Salmonella* spp. (załącznik D: Wykrywanie *Salmonella* w kale zwierząt i próbkach środowiskowych z etapu produkcji pierwotnej), w której do selektywnego namnażania stosuje się półpłynną pożywkę MSRV.

Serotypowaniu podlega przynajmniej jeden izolat z każdej dodatniej próbki, zgodnie ze schematem Kaufmanna-White'a.

1.7. Kontrole przeprowadzane w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) oraz kontrole pasz

Etapy produkcji, na których pobieranie próbek w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) jest obowiązkowe, zostały określone w rozdziale B załącznika II rozporządzenia nr 2160/2003. Procedura pobierania i przesyłania próbek została określona w pkt 2.2 załącznika do rozporządzenia nr 1168/2006.

Pobieranie próbek w stadzie niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) piskląt jednodniowych przeprowadza się zgodnie z następującymi zasadami:

- 1) próbki wyściółki wraz z mekonium z 10 pojemników transportowych z każdej dostawy (po 25 g z pojemnika) lub
- 2) wymazy powierzchniowe z dna 10 pojemników (pulowane w laboratorium w 1 próbce), w przypadku pojemników bez wyściółki, lub
- 3) pisklęta padłe (w tym również w czasie transportu), nie więcej niż 20 sztuk — pulowane w laboratorium w 1 próbce.

Pobieranie i przestanie do badań próbek pochodzących ze stada niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) na 2 tygodnie przed rozpoczęciem składania jaj lub przed przeniesieniem do jednostki nieśnej odbywa się zgodnie z wymaganiami określonymi w pkt 2.1 załącznika do rozporządzenia nr 1168/2006.

Pobieranie i przesyłanie do badań próbek pochodzących od niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) w okresie nieśności odbywa się, zgodnie z wymaganiami określonymi w pkt 2.1 załącznika do rozporządzenia nr 1168/2006, co 15 tygodni, przy czym pierwsze pobranie próbek powinno nastąpić w 22.—26. tygodniu życia ptaków.

Pobieranie próbek na wskazanych powyżej etapach produkcji następuje z inicjatywy hodowcy, który ponosi koszty ich pobrania, transportu oraz badań w laboratorium.

W piśmie przewodnim dołączonym do próbek kierowanych do badania hodowca powinien umieścić informacje dotyczące rodzaju zastosowanej szczepionki w stadzie niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) oraz terminy jej podania, jak również stosowania wszelkich środków przeciwdrobnoustrojowych, które mogą wpłynąć na wynik badań laboratoryjnych.

Hodowca jest obowiązany do prowadzenia dokumentacji związanej z pobieraniem próbek zawierającej co najmniej informacje dotyczące: rodzaju próbek, daty i godziny pobrania próbek, danych osoby pobierającej próbkę, daty i godziny wysłania próbek do laboratorium, nazwy i adresu laboratorium oraz wyników analiz próbek pobranych w ramach programu.

Właściwy miejscowo powiatowy lekarz weterynarii nadzoruje prawidłowe pobieranie próbek z inicjatywy hodowcy oraz kontroluje dokumentację prowadzoną przez hodowcę.

Nadzór może odbywać się w trakcie urzędowych kontroli gospodarstw oraz w każdym przypadku, gdy powiatowy lekarz weterynarii uzna, że zachodzi taka konieczność.

Wykrycie w próbkach pobranych z inicjatywy hodowcy albo przez powiatowego lekarza weterynarii serotypów pałeczek *Salmonella* objętych programem lub stwierdzenie efektu hamującego wzrost bakterii powinno być bezzwłocznie zgłaszane właściwemu dla miejsca prowadzenia gospodarstwa powiatowemu lekarzowi weterynarii przez zatwierdzone laboratorium, o którym mowa w ust. 1.5, przeprowadzające badanie laboratoryjne próbek.

W przypadku stwierdzenia w próbkach pobranych z inicjatywy hodowcy obecności serotypów *Salmonella* objętych programem lub efektu hamującego wzrost bakterii powiatowy lekarz weterynarii pobiera próbki w gospodarstwie. Jeżeli zostanie stwierdzony efekt hamujący wzrost bakterii, opłaty związane z badaniem laboratoryjnym próbek urzędowych ponosi hodowca. Do opłat tych dolicza się koszty dojazdu związanego z pobraniem próbek oraz użytych wyrobów stosowanych w medycynie weterynaryjnej. Wysokość opłat określono w przepisach odrębnych.

Częstotliwość pobierania próbek przez powiatowego lekarza weterynarii została określona w pkt 2.1 załącznika do rozporządzenia nr 1168/2006.

Procedura pobierania i przesyłania tych próbek została określona w pkt 2.2 załącznika do rozporządzenia nr 1168/2006.

Zgodnie z pkt 2.1 załącznika do rozporządzenia nr 1168/2006 pobranie próbek przez powiatowego lekarza weterynarii może zastąpić jedno pobranie próbek przeprowadzone z inicjatywy hodowcy.

Kontrole urzędowe pasz przeznaczonych dla stad niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) w zakresie wykrywania serotypów *Salmonella* objętych programem zostały przewidziane w krajowym planie kontroli urzędowej pasz, przygotowanym i wdrożonym zgodnie z postanowieniami art. 44 ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz. U. Nr 144, poz. 1045, z późn. zm.) oraz art. 42 rozporządzenia (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt (Dz. Urz. WE L 165 z 30.04.2004, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 200).

1.8. Kontrole przeprowadzane na innych etapach łańcucha pokarmowego

Zgodnie z art. 52 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej prowadzi się monitorowanie chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych. Obowiązkiem monitorowania są objęte między innymi salmonelloza i jej czynniki chorobotwórcze.

Obowiązek monitorowania obejmuje zbieranie, przechowywanie, analizowanie i rozpowszechnianie

danych dotyczących salmonellozy i jej czynników chorobotwórczych na wszystkich etapach produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego.

Zasady przeprowadzania kontroli urzędowych są określone w rozporządzeniu (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt.

Kontrole w rzeźniach obejmujące m.in. badanie przedubojowe oraz poubojowe drobiu skierowanego do uboju są prowadzone przez Inspekcję Weterynaryjną na zasadach określonych w rozporządzeniu (WE) nr 854/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającym szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. WE L 139 z 30.04.2004, str. 206, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 75). Inspekcja Weterynaryjna sprawuje również nadzór nad rozbiorem i przetwórstwem mięsa drobiowego oraz nad chłodniami składowymi oraz hurtowniami, które mają pomieszczenia z kontrolowaną temperaturą.

Rozporządzenie Komisji (WE) nr 2073/2005 z dnia 15 listopada 2005 r. w sprawie kryteriów mikrobiologicznych dotyczących środków spożywczych (Dz. Urz. UE L 338 z 22.12.2005, str. 1, z późn. zm.) nakłada obowiązek przeprowadzania w rzeźniach prowadzących ubój drobiu badań 5 zbiorczych próbek pobranych z tuszek drobiu w kierunku pałeczek *Salmonella*.

Plan pobierania próbek przy produkcji mięsa drobiowego zostanie określony po ustanowieniu szczegółowych zasad, o których mowa w lit. E ust. 2 załącznika II do rozporządzenia nr 2160/2003.

Sprzedaż detaliczna produktów drobiowych jest objęta nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej, która opracowuje coroczne plany pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu.

1.9. Środki podjęte w odniesieniu do niosek gatunku kura (*Gallus gallus*), u których wykryto serotyp *Salmonella* objęty programem, lub w odniesieniu do produktów pochodzących od tych niosek

1.9.1. Na potrzeby realizacji programu przyjmuje się, że stado zakażone w odniesieniu do celu wspólnotowego to stado dorosłe niosek gatunku kura (*Gallus gallus*), w którym w wyniku badania próbek pobranych zgodnie z pkt 2.2 oraz pkt 3.1 załącznika do rozporządzenia nr 1168/2006 wykryto w jednej lub więcej próbek *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium (inne niż szczepy szczepionkowe) lub w którym stwierdzono efekt hamujący wzrost bakterii.

1.9.2. W przypadku uzyskania dodatniego wyniku badań laboratoryjnych próbek pobranych z inicjatywy hodowcy w stadzie niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) w kierunku serotypu pałeczek *Salmonella* objętego programem lub wykrycia w próbkach pobranych z inicjatywy hodowcy efektu hamującego wzrost bak-

terii stosuje się przepisy art. 42 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Hodowca jest obowiązany do:

- 1) niezwłocznego zawiadomienia o tym fakcie powiatowego lekarza weterynarii;
- 2) pozostawienia niosek w miejscu ich stałego przebywania i niewprowadzania tam innego drobiu;
- 3) uniemożliwienia osobom postronnym dostępu do kurnika lub miejsc, w których znajdują się nioski podejrzane o zakażenie pałeczkami *Salmonella* objętymi programem lub zwłoki tych niosek;
- 4) wstrzymania się od wywożenia, wynoszenia i zbywania mięsa oraz produktów pochodzących od niosek, ich zwłok, paszy, odchodów pochodzących od tych niosek i ściółki oraz innych przedmiotów znajdujących się w miejscu ich utrzymywania;
- 5) udostępnienia organom Inspekcji Weterynaryjnej niosek do badań i zabiegów weterynaryjnych, a także udzielania pomocy w wykonywaniu tych badań i zabiegów;
- 6) udzielania powiatowemu lekarzowi weterynarii wyjaśnień i informacji, które mogą mieć znaczenie dla wykrycia choroby i źródeł zakażenia lub zapobiegania szerzeniu się choroby lub zakażenia.

1.9.3. W przypadku, o którym mowa w ust. 1.9.2, powiatowy lekarz weterynarii:

- 1) przeprowadza dochodzenie epizootyczne, zgodnie z art. 42 ust. 7 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt;
- 2) pobiera próbki do badań diagnostycznych we wszystkich stadach niosek w gospodarstwie, zgodnie z pkt 2.1 lit. d załącznika do rozporządzenia nr 1168/2006;
- 3) w celu ustalenia źródła zakażenia stada pałeczkami *Salmonella* przeprowadza badania:
 - a) paszy,
 - b) wody;
- 4) nakazuje w drodze decyzji administracyjnej:
 - a) odosobnienie niosek znajdujących się w gospodarstwie, w poszczególnych kurnikach lub w innych miejscach, w których są one utrzymywane,
 - b) zastosowanie właściwych produktów biobójczych przed wejściami i wyjściami z kurników, jak również wjazdami i wyjazdami z terenu gospodarstwa,
 - c) przetrzymywanie jaj w warunkach uniemożliwiających rozprzestrzenienie zakażenia, a jeżeli nie ma możliwości przetrzymywania jaj w gospodarstwie — informuje hodowcę o możliwości skierowania ich do przetworzenia z poddaniem obróbce cieplnej; przemieszczenie jaj odbywa się za zgodą organu Inspekcji Weterynaryjnej wydaną w porozumieniu z organem sprawującym nadzór nad zakładem, w którym jaja te mają być przetworzone; postępowanie z jajami odbywa się zgodnie z przepisami ust. 2 części D załącznika II do rozporządzenia (WE) nr 2160/2003;

5) zakazuje w drodze decyzji administracyjnej:

- a) wywożenia jaj z gospodarstwa z wyłączeniem przemieszczania bezpośrednio do zakładu wytwarzającego lub przetwarzającego produkty jajeczne, o którym mowa w przepisach o wymaganiach weterynaryjnych dla produktów pochodzenia zwierzęcego; postępowanie z jajami odbywa się zgodnie z przepisami ust. 2 części D załącznika II do rozporządzenia (WE) nr 2160/2003,
- b) stosowania produktów biobójczych, produktów leczniczych weterynaryjnych i innych środków utrudniających izolację pałeczek *Salmonella* w stadzie przed pobraniem próbek przez powiatowego lekarza weterynarii,
- c) wywożenia bez jego zgody z gospodarstwa mięsa, zwłok niosek, paszy, odchodów pochodzących od tych niosek i ściółki oraz innych przedmiotów znajdujących się w miejscu ich utrzymywania,
- d) przemieszczania niosek z gospodarstwa i do gospodarstwa, chyba że nioski zostaną na wniosek hodowcy przemieszczone do rzeźni w celu poddania ubojowi; w przypadku przemieszczenia niosek w celu poddania ich ubojowi w rzeźni w świadectwie zdrowia zamieszcza się informację o pochodzeniu tych niosek ze stada, w którym uzyskano dodatni wynik badania w kierunku *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium w próbkach pobranych z inicjatywy hodowcy, lub o wykryciu w próbkach pobranych z inicjatywy hodowcy efektu hamującego wzrost bakterii.

1.9.4. Powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza również pobieranie próbek w stadzie w przypadku określonym w pkt 2.1 lit. c załącznika do rozporządzenia nr 1168/2006.

1.9.5. W przypadku uzyskania dodatniego wyniku badań laboratoryjnych w kierunku serotypów pałeczek *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium (innych niż szczepy szczepionkowe) w próbkach pobranych przez powiatowego lekarza weterynarii lub w przypadku wykrycia w tych próbkach efektu hamującego wzrost bakterii powiatowy lekarz weterynarii nakazuje w drodze decyzji administracyjnej:

- 1) niezwłoczny ubój lub zabicie wszystkich sztuk niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) ze stada zakażonego;
- 2) zniszczenie zwłok padłych niosek, zgodnie z przepisami rozporządzenia (WE) nr 1774/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 października 2002 r. ustanawiającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. WE L 273 z 10.10.2002, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 37, str. 92);
- 3) poddanie jaj obróbce cieplnej gwarantującej zabicie wszystkich pałeczek *Salmonella* lub ich zniszczenie; postępowanie z jajami odbywa się zgodnie z przepisami ust. 2 części D załącznika II do rozporządzenia (WE) nr 2160/2003;

- 4) zniszczenie pasz lub ich zagospodarowanie przez zastosowanie środków kontroli gwarantujących pełną inaktywację pałeczek *Salmonella* w przypadku uzyskania dodatniego wyniku badania laboratoryjnego próbek paszy w kierunku obecności pałeczek *Salmonella*;
- 5) zniszczenie lub zagospodarowanie ściółki, odchodów i innych przedmiotów, które mogły ulec zakażeniu, w sposób, który wyklucza zanieczyszczenie pałeczkami *Salmonella*, zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1774/2002 z dnia 3 października 2002 r. ustanawiającym przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi;
- 6) przeprowadzenie oczyszczania i odkażania kurników, w których były przetrzymywane nioski ze stada zakażonego, ich otoczenia, środków transportu oraz pozostałych przedmiotów, które mogły ulec zakażeniu, pod nadzorem powiatowego lekarza weterynarii po wykonaniu czynności, o których mowa w pkt 1—5;
- 7) podjęcie innych działań mających na celu poprawę warunków zoohigienicznych.

Przy przemieszczaniu zakażonych niosek do rzeźni w świadectwie zdrowia umieszcza się informację o pochodzeniu tych niosek z zakażonego stada.

Wzór świadectwa zdrowia jest określony w rozporządzeniu (WE) nr 854/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającym szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi, w załączniku I, w sekcji IV, w rozdz. X, w części A.

Postępowanie w trakcie uboju, ocenę poubojową oraz sposób postępowania z mięsem pozyskanym z niosek, u których w badaniach próbek pobranych przez powiatowego lekarza weterynarii stwierdzono inny serotyp *Salmonella* niż objęty programem, regulują przepisy rozporządzenia (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 854/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 2073/2005 z dnia 15 listopada 2005 r. w sprawie kryteriów mikrobiologicznych dotyczących środków spożywczych.

Powiatowy lekarz weterynarii zaleca posiadaczowi niosek podjęcie działania mającego na celu poprawę:

- 1) warunków zoohigienicznych w gospodarstwie (zapewnienie odpowiedniej temperatury, wilgotności, wymiany powietrza, odpowiedniego żywienia, prawidłowej obsady kurnika) oraz
- 2) zabezpieczenia epizootycznego gospodarstwa.

Powiatowy lekarz weterynarii pobiera próbki w celu sprawdzenia skuteczności przeprowadzonego oczyszczania i odkażania przed ponownym umieszczeniem niosek w kurniku. Nioski umieszcza się w kurniku po uzyskaniu ujemnych wyników badań próbek pobranych przez powiatowego lekarza weterynarii.

Osoby pracujące w gospodarstwie powinny być poddane badaniom na nosicielstwo pałeczek *Salmonella*.

Powiadamia się właściwego miejscowo państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o osobach, które miały kontakt z zakażonymi nioskami.

1.9.6. Powiatowy lekarz weterynarii, na podstawie analizy ryzyka, może odstąpić od stosowania środków, o których mowa w ust. 1.9.5, w przypadku uzyskania dodatniego wyniku badań laboratoryjnych pobranych przez powiatowego lekarza weterynarii próbek kurzu w kierunku serotypów pałeczek *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium (innych niż szczepy szczepionkowe) oraz ujemnego wyniku badań laboratoryjnych próbek kału lub prób z okładzin na obuwie.

W takim przypadku powiatowy lekarz weterynarii dodatkowo pobiera próbki w sposób określony w ust. 4 lit. b rozdziału D załącznika II do rozporządzenia nr 2160/2003. Do czasu uzyskania wyniku badań stosuje się środki określone w ust. 1.9.3 pkt 4 i 5.

W przypadku uzyskania dodatniego wyniku badań próbek pobranych przez powiatowego lekarza weterynarii zgodnie z ust. 4 lit. b rozdziału D załącznika II do rozporządzenia nr 2160/2003 stosuje się środki określone w ust. 1.9.5.

1.9.7. Powiatowy lekarz weterynarii, w przypadku gospodarstw, w których znajdują się dwa lub większa liczba stad drobiu, może zastosować środki, o których mowa w ust. 1.9.5, również w stosunku do tych stad drobiu w gospodarstwie, które nie są utrzymywane w kurnikach:

- 1) całkowicie odizolowanych od pomieszczeń, w których znajduje się drób zakażony;
- 2) w których czynności związane z utrzymywaniem drobiu, w tym karmienie drobiu, odbywają się w sposób uniemożliwiający szerzenie się pałeczek *Salmonella*.

1.9.8. Powiatowy lekarz weterynarii powiadamia niezwłocznie państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o uzyskaniu dodatniego wyniku badań laboratoryjnych w kierunku serotypu pałeczek *Salmonella* objętego programem próbek pobranych w stadzie kur niosek gatunku kura (*Gallus gallus*), zgodnie z art. 51 ust. 5 pkt 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

1.9.9. Zasady stosowania środków zwalczających drobnoustroje, przeprowadzania szczepień oraz przyznawania odstępstw od obowiązku szczepień są określone w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1177/2006 z dnia 1 sierpnia 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wymogów dotyczących stosowania szczególnych metod kontroli w ramach krajowych programów zwalczania salmonelli u drobiu (Dz. Urz. UE L 212 z 02.08.2006, str. 3). Zgodnie z art. 3 ust. 3 tego rozporządzenia, począwszy od 2008 r., wszystkie stada kur niosek są szczepione przeciwko *Salmonella* Enteritidis.

1.9.10. Środki, o których mowa w ust. 1.9.1—1.9.9, są zgodne ze środkami określonymi w rozdziale D załącznika II do rozporządzenia nr 2160/2003.

1.10. Analiza szacunkowych kosztów oraz przewidywanych korzyści wynikających z wprowadzenia programu

Działania określone w programie będą realizowane w sposób określony w programach rocznych na lata 2009 i 2010. W programach tych zostaną szczegółowo określone szacunkowe koszty realizacji programu w poszczególnych latach. Programy roczne są przedkładane Komisji Europejskiej do dnia 30 kwietnia roku poprzedzającego rok realizacji programu w celu uzyskania współfinansowania ze środków Unii Europejskiej. Takie rozwiązanie jest uzasadnione obowiązującą zasadą rocznego planowania budżetowego oraz związaną z tym procedurą występowania do Komisji Europejskiej w celu uzyskania współfinansowania ze środków Unii Europejskiej.

Szacunkowe koszty „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonella* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” w 2009 r. wyniosą 63 707 160 zł. Natomiast przewidywane kwalifikowane koszty programu w 2010 r. wyniosą 9 753 680 zł.

Wydatki finansowane z budżetu państwa na realizację programu będą związane przede wszystkim z wypłatą odszkodowań hodowcom za zabite lub poddane ubojowi z nakazu organu Inspekcji Weterynaryjnej kury nioski oraz za zniszczone jaja konsumpcyjne. Zgodnie z art. 49 ust. 4 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, w przypadku gdy nioski zostaną poddane ubojowi, kwoty odszkodowania za te nioski zostaną pomniejszone o kwoty uzyskane ze sprzedaży mięsa i ubocznych produktów pozyskanych z tych lub od tych niosek.

Ze środków budżetu państwa zostaną pokryte również koszty wykonywanych badań, jak również badań potwierdzających, w przypadku uzyskania dodatkowych wyników badań próbek pobranych z inicjatywy hodowców oraz badań skuteczności oczyszczania i odkażania przeprowadzonego po usunięciu z kurnika niosek zakażonych pałeczkami *Salmonella* objętymi programem.

Główną korzyścią z realizacji programu dla hodowców niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) oraz podmiotów zajmujących się obrotem drobiem oraz jajami konsumpcyjnymi będzie możliwość prowadzenia handlu oraz eksportu drobiu i jaj konsumpcyjnych do państw trzecich. Dodatkowo przepisy rozporządzenia Komisji (WE) nr 1237/2007 z dnia 23 października 2007 r. zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady oraz decyzję 2006/696/WE w odniesieniu do wprowadzania na rynek jaj pochodzących ze stad kur niosek zakaźnych salmonellą (Dz. Urz. UE L 280 z 25.10.2007, str. 5, z późn. zm.) stanowią, że począwszy od 2009 r., „jaja nie mogą być przeznaczone do bezpośredniego spożycia przez ludzi jako jaja konsumpcyjne, o ile nie pochodzą z handlowego stada kur niosek objętego narodowym programem kontroli”.

Osiągnięcie celu, czyli ograniczenie liczby zakaźnych stad kur niosek, zwiększy konkurencyjność polskiego drobiu i jaj konsumpcyjnych na rynku wspólnotowym, jak również na rynkach państw trzecich.

Ponadto należy podkreślić, że salmonelloza jest najczęściej występującą u ludzi chorobą odzwierzęcą, a jaja konsumpcyjne stanowią częste źródło zakażeń pałeczkami *Salmonella*. W związku z powyższym realizacja programu ograniczy liczbę zachorowań na salmonellozę u ludzi, a w konsekwencji zredukuje koszty leczenia tych chorób.

1.11. Pomoc finansowa udzielana przedsiębiorstwom paszowym i żywnościowym

1.11.1. Ogólne informacje o pomocy finansowej.

Na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej koszty wykonywania zadań Inspekcji Weterynaryjnej są pokrywane z budżetu państwa. Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy do zadań Inspekcji Weterynaryjnej należy zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt, w tym chorób odzwierzęcych.

Zgodnie z art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt za zwierzęta zabite lub poddane ubojowi z nakazu organów Inspekcji Weterynaryjnej albo za zwierzęta padłe w wyniku zastosowania zabiegów nakazanych przez te organy przysługuje odszkodowanie ze środków budżetu państwa. Odszkodowanie, co do zasady, przysługuje w wysokości wartości rynkowej zwierząt.

Odszkodowanie ze środków budżetu państwa przysługuje również za zniszczone z nakazu organu Inspekcji Weterynaryjnej produkty pochodzenia zwierzęcego, pasze oraz sprzęt, który nie może być poddany odkażeniu. Wartość odszkodowania określa się na podstawie średniej z trzech kwot oszacowania przyjętych przez powiatowego lekarza weterynarii oraz dwóch rzeczoznawców wyznaczonych przez tego lekarza z listy przez niego prowadzonej. Szczegółowy sposób powoływania i odwoływania rzeczoznawców oraz szacowania zostały określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie rzeczoznawców wyznaczonych przez powiatowego lekarza weterynarii do przeprowadzenia szacowania (Dz. U. Nr 142, poz. 1161).

Odszkodowanie nie przysługuje podmiotom prowadzącym działalność w zakresie zarobkowego przewozu zwierząt lub przewozu zwierząt wykonywanego w związku z prowadzeniem innej działalności gospodarczej, organizowania targów, wystaw, pokazów lub konkursów zwierząt, obrotu zwierzętami, pośrednictwa w tym obrocie, skupu zwierząt, obrotu paszami, uboju zwierząt rzeźnych lub produkcji mięsa oraz zbierania, transportowania, przechowywania, operowania, przetwarzania oraz wykorzystywania lub usuwania ubocznych produktów zwierzęcych. Podmioty te we własnym zakresie ponoszą ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej związanej ze zwierzętami i produktami pochodzenia zwierzęcego.

O przyznaniu lub odmowie przyznania odszkodowania rozstrzyga powiatowy lekarz weterynarii w drodze decyzji administracyjnej. Decyzja przyznająca odszkodowanie jest ostateczna (tzn. nie przysługuje od niej odwołanie do wojewódzkiego lekarza weterynarii). Strona niezadowolona z wysokości odszkodowania może jednak w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji wnieść powództwo do sądu rejonowego.

1.11.2. Za nioski gatunku kura (*Gallus gallus*) zabite lub poddane ubojowi z nakazu organów Inspekcji Weterynaryjnej albo za takie zwierzęta padłe w wyniku zastosowania zabiegów nakazanych przez te organy przy realizacji programu przysługuje odszkodowanie ze środków budżetu państwa na zasadach określonych w art. 49 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Za zniszczone lub przetworzone z nakazu organu Inspekcji Weterynaryjnej przy realizacji programu produkty pochodzenia zwierzęcego, w tym jaja konsumpcyjne, zniszczone pasze oraz sprzęt, które nie mogły zostać poddane odkażeniu, przysługuje odszkodowanie ze środków budżetu państwa na zasadach określonych w art. 49 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. W przypadku przekazywania jaj konsumpcyjnych ze stada niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) zakażonego *Salmonella* Enteritidis lub *Salmonella* Typhimurium do przetworzenia wysokość odszkodowania pomniejsza się o kwoty uzyskane ze sprzedaży tych jaj.

1.12. Ustawodawstwo krajowe odnoszące się do wdrażania programu, w tym przepisy krajowe dotyczące działalności określonej w programie

- 1) ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2007 r. Nr 121, poz. 842, z późn. zm.);
- 2) ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342);
- 3) ustawa z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz. U. Nr 144, poz. 1045, z późn. zm.);
- 4) ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. Nr 171, poz. 1225, z późn. zm.);

- 5) ustawa z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2006 r. Nr 17, poz. 127, z późn. zm.);
- 6) ustawa z dnia 6 września 2001 r. — Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2008 r. Nr 45, poz. 271, z późn. zm.);
- 7) ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437, z późn. zm.);
- 8) ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. Nr 234, poz. 1570, z późn. zm.);
- 9) ustawa z dnia 27 sierpnia 2003 r. o weterynaryjnej kontroli granicznej (Dz. U. Nr 165, poz. 1590, z późn. zm.);
- 10) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 maja 2007 r. w sprawie wykazu laboratoriów upoważnionych do prowadzenia badań pasz oraz pasz leczniczych w ramach urzędowej kontroli (Dz. U. Nr 98, poz. 653, z późn. zm.);
- 11) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 czerwca 2008 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych właściwych dla poszczególnych rodzajów i kierunków badań (Dz. U. Nr 118, poz. 757);
- 12) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 września 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych mających zastosowanie do drobiu i jaj wylęgowych (Dz. U. Nr 219, poz. 2225, z późn. zm.);
- 13) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 września 2003 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymania poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich (Dz. U. Nr 167, poz. 1629, z późn. zm.);
- 14) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie rzeczoznawców wyznaczonych przez powiatowego lekarza weterynarii do przeprowadzenia szacowania (Dz. U. Nr 142, poz. 1161).

2. Wymagania dotyczące przedsiębiorstw paszowych i żywnościowych objętych programem

2.1. Struktura produkcji stad nieśnych gatunku kura (*Gallus gallus*) na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz produktów pozyskanych od tego gatunku

Tab. 3. Produkcja stad nieśnych gatunku kura (*Gallus gallus*) na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Lp.	Województwo	Liczba gospodarstw	Liczba pakowalni jaj	Liczba zakładów przetwórstwa jaj
1	Dolnośląskie	102	30	
2	Kujawsko-pomorskie	37	20	
3	Lubelskie	33	9	
4	Lubuskie	37	8	2
5	Łódzkie	49	12	1
6	Małopolskie	90	29	1
7	Mazowieckie	191	31	1
8	Opolskie	23	14	2
9	Podkarpackie	30	13	
10	Podlaskie	9	6	
11	Pomorskie	47	8	1
12	Śląskie	117	59	4
13	Świętokrzyskie	29	4	
14	Warmińsko-mazurskie	35	2	
15	Wielkopolskie	163	46	3
16	Zachodniopomorskie	32	7	

Według danych Inspekcji Weterynaryjnej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 sierpnia 2008 r. działały 1 024 fermy jaj konsumpcyjnych o obsadzie powyżej 350 sztuk niosek gatunku kura (*Gallus gallus*), 298 zakładów pakowania jaj konsumpcyjnych oraz 15 zakładów przetwórstwa jaj.

2.2. Struktura produkcji pasz

Produkcja pasz w Rzeczypospolitej Polskiej wyprodukowanych przez przedsiębiorstwa paszowe do sprzedaży w 2006 r. wyniosła 5,65 mln ton ogółem, co w porównaniu z 2005 r. stanowi wzrost o 7 %. Produkcja pasz dla drobiu w 2006 r. wyniosła 3,7 mln ton, co stanowi około 65,5 % ogólnej produkcji pasz w Rzeczypospolitej Polskiej. O popycie na

pasze decyduje przede wszystkim sytuacja na rynku drobiu.

Oszacowano, że produkcja pasz przedsiębiorstw paszowych ogółem (w tym produkcja przedsiębiorstw paszowych produkujących na potrzeby własne) w Rzeczypospolitej Polskiej w 2006 r. wyniosła około 12–14 mln ton.

Produkcja pasz w Rzeczypospolitej Polskiej w 2007 r. wyniosła około 5,8 mln ton, co stanowi wzrost o niecałe 3 % w stosunku do 2006 r. Ze względu na krótki cykl produkcyjny w hodowli drobiu trudno jest przewidzieć szacowaną produkcję pasz dla tego gatunku zwierząt, jednak od kilku lat notuje się stały jej wzrost, który wynika ze wzrostu konsumpcji mięsa drobiowego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Tab. 4. Najwięksi krajowi producenci pasz

Producent	Szacowana roczna produkcja w tys. ton
Provimi-Rolimpex S.A., Warszawa	1 100
De Heus Koudijs Hima, Łęczyca	600
Cargill Polska, Warszawa	400
Golpasz, Golub-Dobrzyń	250
Wytwórnia Pasz Wipasz Sp. z o.o., Wadąg	300
Dossche, Kalisz	150
Spomis, Gołańcz	100–150
Tasomix, Nowe Skalmierzyce	100–150
Neorol, Jarocin	100–150
Piast, Lewkowiec	100–150
Agrocentrum, Kolno	200
Contipasz, Grodków	100–150

Tab. 5. Struktura produkcji mieszanek paszowych

Mieszanki paszowe	%
Wysokobiałkowe dla bydła	1,5
„ dla drobiu	7,9
„ dla trzody	1,7
Średniobiałkowe dla bydła i owiec	5,6
„ dla drobiu	71,6
„ dla trzody	11,7
Ogółem	100 %

Tab. 6. Udział producentów w rynku pasz

Producenci	%
Provimi-Rolimpex S.A.	30
De Heus Koudijs Hima	13
Cargill Polska	8
Wytwórnia Pasz Wipasz Sp. z o.o.	6
Golpasz	5
Dossche	3
Pozostali	35
Ogółem	100 %

2.3. Instrukcje dotyczące dobrych praktyk gospodarowania lub inne wytyczne obowiązujące w zakresie higieny w gospodarstwach rolnych

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej są stosowane wytyczne opracowane przez Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich Oddział w Poznaniu w zakresie dostosowania gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej — produkcja drobiu i jaj. Stosowanie wytycznych nie jest obowiązkowe.

2.4. Standardowy nadzór weterynaryjny nad gospodarstwami rolnymi

W zakresie środków profilaktyki weterynaryjnej podejmowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podstawowe znaczenie ma ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Ustawa ta ustanawia nadzór organów Inspekcji Weterynaryjnej nad prowadzeniem działalności związanej z utrzymywaniem drobiu, określa warunki zapewniające odpowiedni poziom bezpieczeństwa epizootycznego dla prowadzenia tego rodzaju działalności oraz określa katalog środków nadzoru. Katalog ten obejmuje kompetencje organów Inspekcji Weterynaryjnej do wydawania decyzji administracyjnych oraz prowadzenia działań faktycznych o charakterze materialno-technicznym.

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt kompetencje organów Inspekcji Weterynaryjnej obejmują nadzór nad działalnością określoną w art. 1 pkt 1 tej ustawy.

Podjęcie działalności nadzorowanej w zakresie przewozu drobiu i obrotu nim, prowadzenia stacji kwarantanny albo zakładu drobiu wymaga rejestracji u powiatowego lekarza weterynarii. Dodatkowo podmiot podejmujący taką działalność jest obowiązany uzyskać decyzję powiatowego lekarza weterynarii o spełnianiu wymagań weterynaryjnych. Powiatowy lekarz weterynarii po otrzymaniu wniosku zainteresowanego podmiotu wszczyna w tym zakresie postępowanie administracyjne. Wniosek taki powinien być złożony co najmniej na 30 dni przed planowanym podjęciem tej działalności.

Powiatowy lekarz weterynarii, wydając decyzję o spełnianiu wymagań weterynaryjnych, nadaje weterynaryjny numer identyfikacyjny na całość prowadzonej działalności lub na poszczególne obiekty budowlane lub miejsca, w których ta działalność ma być prowadzona, albo też osobom wykonującym określone czynności w ramach tej działalności.

Podjęcie działalności polegającej na organizowaniu targów, wystaw, pokazów lub konkursów drobiu oraz utrzymywaniu drobiu w celu umieszczenia go

lub pochodzących z niego lub od niego produktów na rynku nie wymaga decyzji powiatowego lekarza o spełnieniu warunków weterynaryjnych. Do prowadzenia działalności tych rodzajów jest konieczne jedynie zgłoszenie w formie pisemnej zamiaru jej prowadzenia. Zgłoszenie to powinno spełniać wymagania takie jak wniosek składany przed rozpoczęciem działalności podlegającej zatwierdzeniu.

Działalność w zakresie pozyskiwania jaj konsumpcyjnych podlega nadzorowi organów Inspekcji Weterynaryjnej oraz jest przez nie rejestrowana zgodnie z wymaganiami określonymi w ustawie z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego oraz w przepisach wykonawczych do tej ustawy.

Podmioty prowadzące działalność nadzorowaną są obowiązane także poinformować powiatowego lekarza weterynarii o zaprzestaniu prowadzenia określonego rodzaju działalności nadzorowanej, a także o każdej zmianie stanu prawnego lub faktycznego związanego z prowadzeniem tej działalności w zakresie dotyczącym wymagań weterynaryjnych. Informacja taka powinna zostać przekazana w formie pisemnej w terminie siedmiu dni od dnia zaistnienia zdarzenia. Dodatkowo podmioty prowadzące działalność nadzorowaną w zakresie zarobkowego przewozu zwierząt lub przewozu zwierząt wykonywanego w związku z prowadzeniem innej działalności gospodarczej, organizowania targów, wystaw, pokazów lub konkursów zwierząt, obrotu zwierzętami, pośrednictwa w tym obrocie lub skupu zwierząt są obowiązane zawiadomić właściwego miejscowo powiatowego lekarza weterynarii o każdym załadunku i wyładunku drobiu co najmniej na 24 godziny przed planowanym terminem dokonania tych czynności oraz o czasie i miejscu organizowania targów, wystaw, pokazów lub konkursów co najmniej na 30 dni przed planowanym terminem ich zorganizowania.

Podmioty prowadzące działalność podlegającą nadzorowi organów Inspekcji Weterynaryjnej są obowiązane zapewniać wymagania lokalizacyjne, zdrowotne, higieniczne, sanitarne, organizacyjne, techniczne lub technologiczne. Wymagania te w sposób szczegółowy są określone w rozporządzeniach wydanych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa na podstawie ww. ustawy.

W ramach nadzoru sprawowanego przez organy Inspekcji Weterynaryjnej nad działalnością nadzorowaną określoną w art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt pracownikom tej Inspekcji, jak również osobom wyznaczonym do wykonywania określonych zadań w jej imieniu przysługuje prawo przeprowadzenia w każdym czasie kontroli w zakresie spełnienia przez podmioty nadzorowane wymagań weterynaryjnych. Uprawnienia kontrolne, oprócz prawa wstępu na teren, gdzie jest prowadzona działalność nadzorowana, obejmują, zgodnie z art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, także nieodpłatne pobieranie próbek do badań oraz żądanie pisemnych lub ustnych informacji w zakresie objętym przedmiotem kontroli, w tym żądanie okazania i udostępnienia dokumentów lub danych informatycznych.

Jeżeli w wyniku kontroli zostaną stwierdzone uchybienia w spełnianiu wymagań weterynaryjnych przez podmioty prowadzące działalność nadzorowaną, organy Inspekcji Weterynaryjnej podejmują działania mające na celu doprowadzenie wadliwego stanu faktycznego do stanu określonego w przepisach prawa weterynaryjnego. Inspekcja Weterynaryjna działa w tym zakresie, łącząc realizację funkcji kontrolnych z zadaniami i kompetencjami właściwymi dla innych organów administracji publicznej, a w szczególności z uprawnieniami do wydawania decyzji administracyjnych, w tym różnego rodzaju nakazów i zakazów.

W przypadku stwierdzenia, że przy prowadzeniu działalności nadzorowanej są naruszone wymagania weterynaryjne, powiatowy lekarz weterynarii, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, ma kompetencje do wydania jednej z następujących decyzji administracyjnych:

- 1) nakazującej usunięcie uchybień w określonym terminie lub
- 2) nakazującej wstrzymanie działalności do czasu usunięcia uchybień, lub
- 3) zakazującej umieszczania na rynku lub handlu określonymi zwierzętami będącymi przedmiotem działalności albo zakazującej produkcji, umieszczania na rynku lub handlu określonymi produktami wytwarzanymi przy prowadzeniu tej działalności.

Wybór decyzji pozostawiono uznaniu powiatowego lekarza weterynarii. Nie jest to jednak uznanie swobodne. Dokonując bowiem rozstrzygnięcia, organ Inspekcji Weterynaryjnej ma na względzie wynikające z naruszenia prawa weterynaryjnego zagrożenie dla zdrowia publicznego lub zdrowia zwierząt.

W przypadku gdy podmiot nie zastosuje się do nakazów lub zakazów wynikających z decyzji wydanej na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, powiatowy lekarz weterynarii ma obowiązek wydania kolejnej decyzji, w której rozstrzyga o zakazie prowadzenia dalszej działalności przez podmiot i skreśla go z rejestru. Decyzja taka nie jest wydawana w stosunku do gospodarstw utrzymujących drób, z wyjątkiem zakładów drobiu (art. 9 ust. 3 ww. ustawy). Oznacza to, że niezastosowanie się przez podmiot do pierwszego rozstrzygnięcia powiatowego lekarza weterynarii powoduje wydanie w sprawie kolejnej, bardziej restrykcyjnej decyzji administracyjnej.

2.5. Wpis gospodarstw rolnych do rejestru

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt powiatowy lekarz weterynarii prowadzi rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, o której mowa w ust. 2.4.

Powiatowy lekarz weterynarii przekazuje, za pośrednictwem wojewódzkiego lekarza weterynarii, Głównemu Lekarzowi Weterynarii dane zawarte w rejestrze, a także informacje o każdej zmianie stanu faktycznego lub prawnego ujawnionego w tym rejestrze.

Sposób prowadzenia rejestru w przypadku rejestracji podmiotów prowadzących działalność w zakresie pozyskiwania jaj konsumpcyjnych został określony w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru zakładów produkujących produkty pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2007 r. Nr 2, poz. 18).

Ponadto powiatowy lekarz weterynarii rejestruje podmioty prowadzące produkcję podstawową inną niż na użytek własny. Obowiązek ten wynika z rozporządzenia (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych (Dz. Urz. WE L 139 z 30.04.2004, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 34, str. 319) oraz z ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego.

2.6. Prowadzenie rejestrów w gospodarstwach rolnych

Zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) nr 589/2008 z dnia 23 czerwca 2008 r. ustanawiającym szczegółowe zasady wykonywania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w sprawie norm handlowych w odniesieniu do jaj (Dz. Urz. UE L 163 z 24.06.2008, str. 6, z późn. zm.):

- 1) producenci prowadzą dokumentację zawierającą informacje na temat metod chowu drobiu z podziałem na stosowane metody chowu;
- 2) w przypadkach gdy na jajach klasy „A” i ich opakowaniach jest podana informacja na temat sposobu żywienia kur niosek, producenci, bez uszczerbku dla wymagań określonych w części A.III załącznika I do rozporządzenia (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych, prowadzą dokumentację dla każdego sposobu żywienia, zawierającą:
 - a) ilość oraz rodzaj paszy dostarczonej lub mieszanej na miejscu,
 - b) datę dostawy paszy.

Jeżeli w jednym gospodarstwie prowadzi się kilka różnych metod chowu drobiu, informacje określone w pkt 1 i 2 podaje się dla każdego z kurników oddzielnie.

Zamiast prowadzenia dokumentacji sprzedaży i dostaw producenci mogą gromadzić faktury i specyfikacje wysyłkowe w sposób określony w pkt 1 i 2.

Producenci przechowują informacje wymienione w pkt 1 i 2 przez dwanaście miesięcy od dnia ich zebrania.

Zgodnie z art. 69 ust. 3 ustawy z dnia 6 września 2001 r. — Prawo farmaceutyczne, jeżeli tkanki i produkty pochodzące od zwierząt są przeznaczone do spożycia przez ludzi, to właściciele tych zwierząt lub osoby odpowiedzialne za zwierzęta są obowiązani do posiadania dokumentacji w formie ewidencji nabycia, posiadania i stosowania produktów leczniczych weterynaryjnych oraz leczenia zwierząt, prowadzonej zgodnie z przepisami ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Szczegółowy zakres i sposób prowadzenia przez lekarzy weterynarii dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej z wykonywanych czynności leczniczych i profilaktycznych oraz stosowanych produktów leczniczych, jak również zakres i sposób prowadzenia ewidencji leczenia zwierząt przez posiadacza zwierząt gospodarskich, a także tryb dokonywania wpisów w tej ewidencji przez lekarzy weterynarii leczących zwierzęta zostały określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia ewidencji leczenia zwierząt i dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej (Dz. U. Nr 100, poz. 1022).

Dokumenty te lekarz weterynarii oraz posiadacz zwierzęcia przechowują przez 3 lata od daty dokonania w nich ostatniego wpisu.

Wzór dokumentacji obrotu detalicznego produktami leczniczymi weterynaryjnymi został określony w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2008 r. w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji obrotu detalicznego produktami leczniczymi weterynaryjnymi i wzoru tej dokumentacji (Dz. U. Nr 200, poz. 1236).

2.7. Dokumenty, w które zaopatruje się zwierzęta i jaja konsumpcyjne w handlu oraz w obrocie z państwami trzecimi

W handlu, jak również przy przywozie z państw trzecich dokumenty są wystawiane zgodnie z:

- 1) rozporządzeniem Komisji (WE) nr 599/2004 z dnia 30 marca 2004 r. dotyczącym przyjęcia zharmonizowanego wzoru świadectwa i sprawozdania z kontroli związanych z wewnątrzspółnotowym handlem zwierzętami i produktami pochodzenia zwierzęcego (Dz. Urz. WE L 94 z 31.03.2004, str. 44; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 43, str. 354);
- 2) dyrektywą Rady 90/539/EWG z dnia 15 października 1990 r. w sprawie warunków zdrowotnych zwierząt, regulujących handel wewnątrzspółnotowy i przywóz z państw trzecich drobiu i jaj wylęgowych (Dz. Urz. WE L 303 z 31.10.1990, str. 6, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 11, str. 3);
- 3) ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt;
- 4) ustawą z dnia 27 sierpnia 2003 r. o weterynaryjnej kontroli granicznej.

Zgodnie z art. 18 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz. Urz. WE L 31 z 01.02.2002, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 6, str. 463, z późn. zm.) podmioty działające na rynku powinny zapewnić możliwość monitorowania żywności, pasz, zwierząt hodowlanych oraz wszelkich substancji przeznaczonych do dodania do żywności lub pasz. W tym celu podmioty te powinny utworzyć systemy i procedury umożliwiające przekazanie takich informacji na żądanie właściwych władz.

Zgodnie z przepisem art. 7 rozporządzenia (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz. Urz. WE L 139 z 30.04.2004, str. 55, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 14) przesyłki produktów po-

chodzenia zwierzęcego zaopatruje się w świadectwa zdrowia lub inne dokumenty określone w prawodawstwie wspólnotowym.

Wysyłka zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego do państwa trzeciego odbywa się zgodnie z wymaganiami uzgodnionymi z władzami tego państwa.